

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці ІІ

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Науковий журнал

Випуск 4

Берегове 2023

"Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" засновано у листопаді 2021 р. та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ.

Науковий журнал виходить два рази на рік.

Видання включено до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» Категорії «Б», наказом Міністерства освіти і науки України № 768 від 20.06.2023 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ (протокол №12 від 20.12.2023 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор – *Бачо Роберт*, д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Перший заступник головного редактора – *Пойда-Носик Ніна*, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний редактор – *Макарович Вікторія*, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний секретар – *Лоскоріх Габрієлла*, доктор філософії з обліку і оподаткування, заступник завідувача кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна.

Члени редакційної колегії:

Орлов Ігор – д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Внукова Наталія – д.е.н., проф., заслужений економіст України, професор кафедри митної справи та фінансових послуг, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна;

Коваленко Юлія – д.е.н, проф, завідувач кафедри фінансових ринків та технологій, Державний податковий університет, Україна; *Бондарук Таїсія* – д.е.н, проф, заслужений економіст України, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна;

Завербний Андрій – д.е.н, проф., професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», Україна; *Вдовенко Наталія* – д.е.н., проф., завідувач кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна;

Новіченко Людмила – к.е.н, доц., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна; *Живко Зінаїда* – д.е.н, проф., ректор Академії економіки і педагогіки, Чеська Республіка; *Феньвеш Вероніка* – габлітований доктор наук з галузі економіки, проф., Дебреценський університет, Угорщина; *Махова Рената* – габлітований доктор наук з галузі економіки, доц., проректор, Університет Й. Шельє, Словацька Республіка; *Ілеш Балінт Чобо* – к.е.н, проф., Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Дунай Анна* – доктор філософії з галузі економіки, проф., Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Петі Мартон* – доктор наук з галузі економіки, віце-президент, Національний інститут стратегічних досліджень Угорщини, доцент кафедри соціально-економічної географії та планування міста, Університет Корвінус, Угорщина; *Сас Левенте* – доктор наук з галузі економіки, проф., заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клужький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

УДК 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т імені Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 4. (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук. Статті публікуються на умовах міжнародної ліцензії [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Публікація видання здійснюється за сприяння Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Tudományos folyóirat

4. szám

Beregszász 2023

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" tudományos folyóirat 2021-ben lett alapítva, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa határozata alapján jelenik meg.

A tudományos folyóirat évente kétszer jelenik meg.

A **Folyóirat** az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium 2023. június 20-án kelt 768. számú rendelete alapján „**B**” kategóriájú folyóiratnak minősül, melyben publikálhatóak az ukrainai fokozatszerzéshez szükséges tudományos eredmények.

Kiadáshoz ajánlotta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2023. december 20-i 12. sz. jegyzőkönyv)

Szerkesztőbizottság:

Főszerkesztő – **Prof. Dr. Bacsó Róbert**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék vezetője, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Általános főszerkesztő-helyettes – **Prof. Dr. Pojda-Noszik Nina**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék professzora, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős szerkesztő – **dr. Makarovics Viktória**, közgazdaságtudomány kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel és Auditálás Tanszék docense, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős titkár – **dr. Loszkorih Gabriella**, PhD, tanszékvezető-helyettes, Számvitel és Auditálás Tanszék, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Orlov Igor – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, az Ukrainai Közgazdaságtudományi Akadémia akadémikusa, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna; **Prof. Dr. Vnukova Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna érdemesült közgazdásza, Vám és Pénzügyi Szolgáltatások Tanszék professzora, Szemen Kuznyec Harkovi Nemzeti Gazdaságtudományi Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Kovalenko Julia** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Pénzügyi Piacok és Technológiák Tanszék vezetője, Állami Adóegyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Bondáruk Tajiszija** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna tiszteletbeli közgazdásza, Pénzügyek, Bank és Biztosítás Tanszék vezetője, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Záverbuij András** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Külgazdasági és Vámtevékenység Tanszék professzora, Lembergi Nemzeti Politechnikai Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Vdovenko Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Globális Közgazdaság Tanszék vezetője, Ukrajna Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Ukrajna; **dr. Novicsenko Ljudmila** – közgazdaságtudományok kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel, Auditálás és Adózás Tanszék docense, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Zsivko Zinaida** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, rektor, Közgazdasági és Pedagógiai Akadémia, Csehország; **Dr. habil. Fenyves Veronika** – PhD, egyetemi tanár, tanszékvezető, oktatási dékánhelyettes, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet, Controlling Tanszék, Debreceni Egyetem, Magyarország; **Dr. habil. Ing. Machová Renáta** – PhD, rektorhelyettes, egyetemi docens, Selye János Egyetem, Szlovákia; **Prof. Dr. Illés Bálint Csaba** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Dunai Anna** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Dr. Péti Márton** – PhD, Nemzetstratégiai Kutatóintézet, elnökhelyettes; egyetemi docens, Gazdaságföldrajz és városfejlesztés tanszék, Budapesti Corvinus Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Szász Levente** – PhD, egyetemi tanár, dékánhelyettes, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Magyar Intézet, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia.

ETO 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: tudományos folyóirat / szerk.: R. Bacsó, N. Pojda-Noszik, V. Makarovics. II. RFKMF. Beregszász, 2023. 4. szám (2023). 694 c.

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” tudományos folyóiratban a doktoranduszok, posztgraduális hallgatók, kutatók és gyakorlati szakemberek tudományos kutatásait tesszük közzé. A tanulmányok [Creative Commons Attribution 4.0.](#) c. nemzetközi licence alapján jelennek meg

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" megjelenésében együttműködő partner volt a Nemzetstratégiai Kutatóintézet.

*A nyomtatott tömegűjékoztatási eszközök állami nyilvántartásba vételéről szóló igazolás száma
KB 25089-15029P 2021. november 8.*

Tudományos folyóirat alapítója:

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Cím: 90202, Beregszász, Kossuth tér 6.

A tudományos folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

**Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education**

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Scientific journal

Volume 4

Berehove 2023

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” was founded in November, 2021 and is published by the decision of the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

The scientific journal is published twice a year.

The journal is included in Category "B" according to the "List of scientific professional editions of Ukraine, in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Ph.D. can be published", by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 768 dated 20.06.2023.

Recommended for publication by the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 12 dated December 20, 2023)

Editorial board:

Editor-in-Chief – *Bacho Robert*, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

First Deputy Editor-in-Chief – *Poyda-Nosyk Nina*, Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

Deputy Editor-in-Chief, managing Editor – *Makarovykh Viktoriia*, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine.

Deputy Editor-in-Chief, responsible secretary – *Gabriella Loskorikh*, Candidate of Economic Sciences, Deputy Head of the Accounting and Auditing Department, FR II THCHE, Ukraine

Editorial Board Members:

Ihor Orlov - Doctor of Economics, Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, FR II THCHE, Ukraine; *Nataliia Vnukova* – Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine, Professor at the Department of Customs Affairs and Financial Services, Symon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine; *Yuliia Kovalenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Financial Markets and Technologies, State Tax University, Ukraine; *Taisiia Bondaruk* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Andrij Zaverbnyj* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Foreign Trade and Customs of the Lviv Polytechnic National University, Ukraine; *Natalia Vdovenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Global Economy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine; *Liudmyla Novichenko* – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting, Auditing and Taxation, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Zinaida Zhyvko*– Doctor of Economics, Professor, Rector, Academy of Economics and Pedagogy, Czech Republic; *Fenyves Veronika* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Head of the Department of Controlling, University of Debrecen, Hungary; *Makhova Renata* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor, Vice-rector, J. Selye University, Slovak Republic; *Illés Bálint Csaba* – Candidate of Sciences in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Dunay Anna* – Doctor Philosophy in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Peti Marton* - Doctor Philosophy in Economics, vice-president, Research Institute for National Strategy, Hungary; associate professor, Department of Geography and Planning, Corvinus University of Budapest, Hungary; *Szász Levente* – Doctor of Management, Professor, Deputy Dean at the Faculty of Economics and Business Administration, Babeş-Bolyai University, Romania.

UDC 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: scientific journal / editor. : R. Bacho, N. Poyda-Nosyk, V. Makarovykh. FR II THCHE. Berehove, 2023. Vol. 4. (2023) 694 p. Text Ukrainian, English, Hungarian.

Scientific journal „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” intended for scientists, doctoral students, post-graduate students, practitioners and a wide range of readers who are interested in issues in the field of economic sciences. Articles are published under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) International License.

Publication of the scientific journal "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" is carried out with the assistance of the Research Institute for National Strategy.

*State registration certificate of a printed mass media
Series KB No. 25089-15029P dated November 8, 2021.*

The founder of the scientific journal is

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Correspondence address: Kossuth sq.6, Berehove

The official website of the scientific journal:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.

НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Пойда-Носик Н., Бачо Р. Оцінка перспектив бізнесу в автомобільній промисловості України: національні та регіональні аспекти розвитку галузі	19
Атамас О. Інвестиційна привабливість регіонів України: проблематика, рекомендації, перспективи	29
Венгер В., Романовська Н., Шейко О. Кон'юнктурні особливості українського ринку круп	37
Шалаї К., Максим Дьєрдьє Надь Т. Аналіз економічної просторової структури: фокус на Великобританію	51
Кравченко О., Бадай А. Роль державного регулювання оплати праці	60
Кривенко Н. Оцінка міжнародної економічної інтеграції: методичні підходи з виділенням агропродовольчих ринків	70
Перекуда Ю. Оцінка конкурентоспроможності господарств у виробництві продукції тваринництва через призму показників імпорту та експорту	80
Похиленко Н. Права інтелектуальної власності як стримуючий чинник інноваційної активності в сільському господарстві	92
Пушкар Т., Славута О. Сприйняття процесів цифровізації мешканцями як основа впровадження програм збалансованого розвитку міст	107
Самусевич Я., Теницька І., Рудиченко А. Оцінювання впливу екологічного контролю на забезпечення раціонального природокористування в Україні	118
Сидоренко Є. Проблеми цифрової трансформації територіальних громад та шляхи їх вирішення	134
Харченко Н. Деякі аспекти соціально-економічних детермінант здоров'я	144
Усата Н. Концептуальні основи циркулярної економіки в сільському господарстві	153
Шапуров О. Промислові інновації: інтернет речей, блокчейн, цифровий двійник	164
Шуба М., Шуба О. Світовий ринок легкових автомобілів: особливості та тенденції розвитку	178

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

Журавльова І. Фінансовий менеджмент в сучасному вимірі	188
Балінтова М. Вивчення зв'язку між зеленим банківським маркетингом і лояльністю до банку на прикладі словацьких клієнтів	205
Богріновцева Л., Бондарук О., Ключка О. Фінансова безпека страхового ринку: теоретичний аспект	216
Поті Б., Сока К., Потокі Л. Застосовність моделей прогнозування банкрутства в секторі роздрібної продовольчої продукції західної Угорщини	227
Даудова Г., Грінько А. Еволюція процесів цифровізації в діяльності фінансових органів місцевого самоврядування в Україні	240
Жиглей І., Лайчук С., Поліщук І. Бібліографічний аналіз публікацій щодо соціального інвестування за даними платформи Web of Science	253
Заїчко І. Особливості та основні напрями грошово-кредитної політики України в умовах воєнного стану	264
Орехова К., Головко О. Вибір організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки газорозподільних підприємств	277
Татаринцева Ю., Юр'єва І., Назарова Т. Вплив розвитку соціальної відповідальності та сталого цифрового маркетингу на фінансову складову бізнес-процесів в умовах цифрової економіки	293
Шишкіна О. Вплив фінтех інновацій на глобальні валютні ринки	307
Ярошевич Н. Рівень фінансової децентралізації місцевих бюджетів в Україні	321

РОЗДІЛ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Варцаба В., Макарович В., Лоскоріх Г. Аналіз проблематики обліку інноваційного капіталу в Україні	334
Ганусич В., Йолтуховська О., Шеверя Я. Концепція створення вартості в інтегрованій звітності	346
Грицай О., Лішнянська І. Облікове забезпечення визначення собівартості надани медичних послуг	358
Дубинська О. Теоретичні й практичні аспекти аудиту фінансової звітності як напряму виявлення загроз фінансовій безпеці підприємства в умовах воєнного стану	374
Єршова Н. Бухгалтерський консалтинг як «м'яка технологія» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу	385
Кошіль А., Мельянова Л. Економічна сутність та облікове відображення електронних грошей в умовах сучасності	397
Макаренко І., Рудиченко А. Цифрова відповідальність компаній: економічна сутність поняття та концептуальні підходи	409
Мартін К., Сіладі Н. Важливість цінності бренду з позиції активів компанії	421
Мірошниченко О., Щигорєва В. Система оподаткування малого бізнесу: досвід Польщі	435
Микієвич О., Тивончук О. Виклики та перспективи переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні та світі	448
Москаль Н. Перспективи застосування технології блокчейну в аудиторській діяльності	458
Московчук А., Дорош В. Детермінанти формування фінансових результатів: ретроспективний та перспективний аналіз	468
Нашкерська Г. Обмеження визнання інформації активом в бухгалтерському обліку	479
Онищенко В., Кононенко Д., Чупін М. Інструменти стратегічного аналізу в управлінні підприємством: огляд, класифікація, критерії вибору	493
Писаренко Т. Організація управлінського обліку грошових коштів від операційної діяльності	507
Портоварас Т. Види сучасного економічного аналізу та їх характеристика	516
Скаска О., Дмишко Я. Проведення зовнішньої оцінки ефективності та якості роботи підрозділу внутрішнього аудиту банку	529
Сарахман О., Шурпенкова Р., Калайтан Т. Сучасні реалії незалежного аудиту фінансової звітності банків	540
Цятковська О. Методологічні основи побудови обліку нефінансових активів державних установ	552
Шишкова Н. Автоматизація обліку запасів: інноваційні технології, оцінка ефективності	563

РОЗДІЛ 4. МЕНЕДЖМЕНТ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

Тан Ч.Ч. Бібліометричний картографічний аналіз компетенцій, адаптованих до промисловості 4.0 та 5.0 на основі літератури про великі дані: наслідки для кар'єрної орієнтації	578
Альхмад Г. Фактори, що впливають на жіноче підприємництво в країнах, що розвиваються. Наскільки ми далекі від підтримки жіночого підприємництва?	591
Васильчак С., Штерма Т. Трудовий потенціал як об'єкт менеджменту	605
Вороніна В., Захарова Л. Стратегічне управління роботою команд в умовах сучасного наукового, інноваційного та бізнес-середовища	613
Антал К., Максим Дьєрдьє Надь Т. Проблеми та досвід працевлаштування за кордоном у відображенні емпіричного дослідження	623
Немчук П. Особливості управління розвитком корпоративних аграрних формувань	633
Прокопов Д. Біоенергетика у сталому розвитку сільського господарства: проблеми та перспективи розвитку галузі	643
Серьогіна Д., Матвєєва Н., Пушкар Т. Інноваційний розвиток в рамках сталого розвитку: пошук балансу між економічною ефективністю та екологічною стійкістю	653
Барабшє Карпаті Д., Оросне Ілчїк Б. Визначення особистого хисту до підприємництва у здобувачів вищої освіти	666

РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ на монографію Бачо Р., Пойда-Носик Н. «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
РЕЦЕНЗІЯ на монографію Лоскорїх Л., Перчі О. «Обліково-аналітичне забезпечення діяльності ІТ-підприємств в Україні»	684
Загальні вимоги до оформлення рукописів	686

TARTALOM

1.FEJEZET. NEMZETI ÉS REGIONÁLIS GAZDASÁG

Pojda-Noszik N., Bacsó R. Üzleti kilátások értékelése Ukrajna autóiiparában: nemzeti és regionális vonatkozások	19
Atamász A. Ukrajna régióinak befektetési vonzata: problémák, ajánlások, jövőbeni kilátások	29
Venger V., Romanovszka N., Sejkó O. Az ukrán gabonapiac konjunkturális jellemzői	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Gazdasági térszerkezet-elemzés: fókuszban Nagy-britannia	51
Krávcsenko O., Badaj A. A munkabér állami szabályozásának szerepe	60
Krivenkó N. Nemzetközi gazdasági integráció értékelése: módszertani megközelítések az agrár-élelmiszer piacok kiválasztásakor	70
Pereguda Gy. A gazdaságok versenyképességének mérése az állati eredetű termékek előállításában az import és export mutatók segítségével	80
Pohilenkó N. A szellemi tulajdonjogok, mint a mezőgazdasági innovációs tevékenység visszatartó tényezője	92
Puskár T., Szlavuta O. A digitalizációs folyamatok lakossági elfogadása a kiegyensúlyozott városfejlesztési programok megvalósítása érdekében	107
Szamuszevics J., Tenyicka I., Rudicsenkó A. A környezeti ellenőrzés hatásának mérése Ukrajnában a racionális természetgazdálkodás érdekében	118
Szidorenkó J. A kistérségek digitális átalakulásának problémái és megoldási lehetőségei	134
Harcsenkó N. Az egészséget meghatározó társadalmi-gazdasági tényezők néhány vonatkozása	144
Uszáta N. A körforgásos gazdaság fogalmi alapjai a mezőgazdaságban	153
Sapurov A. Ipari innovációk: tárgyak internete, blokklánc, digitális hasonmás	164
Suba M., Suba O. Személygépkocsik világpiaça: jellemzői és fejlődési trendjei	178

3. FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS ADÓÜGY

Varcaba V., Makarovics V., Loszkorih G. Az innovációs tőke számviteli problémáinak elemzése Ukrajnában	334
Hanuszics V., Joltuhovszka O., Severya Ja. Az értékteremtés koncepciója az integrált jelentéstételben	346
Hricáj O., Lisnyánska I. Az orvosi szolgáltatások önköltségének meghatározásához szükséges számviteli alátámasztás sajátosságai	358
Dubinszka O. A pénzügyi beszámoló köznyelvű vizsgálatának elméleti és gyakorlati aspektusai, mint a hadiállapot idejében működő vállalatok pénzügyi biztonságát fenyegető veszélyeinek azonosítási iránya	374
Jersova N. A számviteli tanácsadás mint "puha technológia" a kis- és középvállalkozások fejlődésének támogatására	385
Kosil A., Meliankova L. Az elektronikus pénz gazdasági lényege és számviteli tükrözése a jelenkori körülményekben	397
Makarenkó I., Rudicsenkó A. A vállalatok digitális felelősségvállalása: gazdasági tartalom és koncepcionális megközelítések	409
Martin K., Szilágyi N. A márkaérték fontossága a vállalat eszközeinek szempontjából	421
Mirosznicsenkó O., Scsigorjeva V. A kisvállalkozások adórendszere: Lengyelország tapasztalata	435
Mikijejics O., Tivoncuk O. A nemzetközi pénzügyi beszámolási standardokra való áttérés kihívásai és kilátásai Ukrajnában és a világban	448
Moszkály N. A blockchain-technológia használatának kilátásai a könyvvizsgálói tevékenységekben	458
Moszkovcsuk A., Doros V. A pénzügyi eredmények kialakulásának meghatározó tényezői: retrospektív és prospektív elemzés	468
Naskerszka G. Az információ eszközként való elismerésének korlátozásai a számvitelben	479
Oniscsenkó V., Kononenkó D., Csupin M. Stratégiai elemzési eszközök a vállalatirányításban: áttekintés, osztályozás, kiválasztási kritériumok	493
Piszarenkó T. A működési tevékenységekből származó cash flow-k vezetői számvitelének megszervezése	507
Portovárász T. A modern gazdasági elemzés típusai és jellemzőik	516
Skaszko O., Dmiskó J. A bank belső ellenőrzésért felelős egység munkahatékonyságának és -minőségének külső értékelése	529
Szarakhman O., Surpenkova R., Kalajtan T. A bankok pénzügyi kimutatásainak jelenkori valósága a független könyvvizsgálat tükrében	540
Cjatkovszka O. Az állami intézmények nem pénzügyi eszközeinek számviteli módszertani szempontok alapján	552
Siskova N. A készletek számvitelének automatizálása: innovatív technológiák és hatékonyságértékelés	563

4. FEJEZET. MENEDZSMENT ÉS INNOVATÍV FEJLŐDÉS

Tan Cs.Cs. Az Ipar 4.0-hoz és 5.0-hoz adaptált kompetenciák bibliometrikus feltérképezése a Big Data szakirodalom alapján: a pályaorientációra gyakorolt hatás	578
Almhamad G. A női vállalkozói készséget befolyásoló tényezők a fejlődő országokban. Milyen messze vagyunk a női vállalkozások támogatásától?	591
Vasilycsák Sz., Sterma T. A munkaerőpotenciál, mint a menedzsment tárgya	605
Voronina V., Zaharova Ly. Csapatmunka stratégiai irányítása modern tudományos, innovatív és üzleti környezetben	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. A külföldi munkavállalás kihívásai, tapasztalatai egy empirikus kutatás tükrében	623
Nemcsuk P. Az agráripari vállalkozások szervezeti sajátosságai	633
Prokopov D. Bioenergia a mezőgazdaság fenntartható fejlődésében: az ipar fejlődésének problémái és kilátásai	643
Szeryogina D., Matvejeva N., Puskár T. Innovatív fejlődés a fenntartható fejlődés kereteiben: egyensúly megtalálása a gazdasági hatékonyság és a környezeti fenntarthatóság között	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Vállalkozói hajlandóság vizsgálata az egyetemi hallgatók körében	666

RECENZIÓK

Recenzió Bacsó Róbert és Pojda-Noszik Nina "Ukrajna autóipara: kulcsfontosságú megközelítések a munkaerőpiaci és üzleti kilátások értékeléséhez" című monográfiájára	682
Recenzió Loszkorih Gabriella és Pércsi Oxána "Az ukrajnai IT-vállalkozások tevékenységének számviteli és elemzési támogatása" című monográfiájára	684
Publikációs követelmények	689

CONTENT

CHAPTER 1. NATIONAL AND REGIONAL ECONOMY

Poyda-Nosyk N., Bacho R. Assessing business perspectives in the automotive industry of Ukraine: national and regional aspects of sectoral development	19
Atamas O. Investment attractiveness of regions in Ukraine: problems, recommendations, prospects	29
Venger V., Romanovska N., Sheiko O. Conjuncture features of the Ukrainian grain market	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Economic spatial structure analysis: focus on Great Britain	51
Kravchenko O., Badai A. The role of state regulation of wages	60
Kryvenko N. Assessment of international economic integration: methodological approaches with the selection of agricultural markets	70
Perehuda Yu. Assessment of the competitiveness of farmhouses in the production of livestock products through the prism of import and export indicators	80
Pohylenko N. Intellectual property rights as a restriction factor of innovative activity in agriculture	92
Pushkar T., Slavuta O. Perception of digitalization processes by residents as a basis for implementing programs of balanced urban development	107
Samusevych Ya., Tenytska I., Rudychenko A. Assessment of the impact of environmental control on ensuring rational nature use in Ukraine	118
Sydorenko Ye. Digital transformation as an economic tool restoration of territorial communities	134
Kharchenko N. Some aspects of socio-economic determinants of health	144
Usata N. Conceptual foundations of the circular economy in agriculture	153
Shapurov O. Industrial innovations: Internet of things, blockchain, digital double	164
Shuba M., Shuba O. The global market of passenger cars: features and development trends	178

CHAPTER 2. FINANCE AND BANKING

Zhuravlyova I. Financial management in the contemporary dimension	188
Bálintová M. Examining the relationship between green bank marketing and bank loyalty in the case of Slovak customers	205
Bohrinovtseva L., Bondaruk O., Klyuchka O. Financial security of the insurance market: theoretical aspect	216
Patyi B., Szóka K., Pataki L. Applicability of bankruptcy prediction models in the western Hungarian food retail sector	227
Daudova G., Grinko A. The evolution of digitization processes in the activities of financial bodies of local self-government in Ukraine	240
Zhyhlei I., Laichuk S., Polishchuk I. Bibliographical analysis of publications on social investment according to Web of Science platform data	253
Zaichko I. Peculiarities and main directions of the monetary and credit policy of Ukraine under martial law	264
Oriekhova K., Golovko O. Choosing an organizational and economic mechanism to ensure the financial security of gas distribution companies	277
Tataryntseva Yu., Yuryeva I., Nazarova T. The impact of the development of social responsibility and sustainable digital marketing on the financial component of business processes in the conditions of the digital economy	293
Shyshkina O. The impact of fintech innovations on global currency markets	307
Yaroshevych N. The level of local budgets financial decentralization in Ukraine	321

CHAPTER 3. ACCOUNTING AND TAXATION

Vartsaba V., Makarovych V., Loskorikh G. An analysis of the accounting problems for innovative capital in Ukraine	334
Hanusych V., Yoltukhovska O., Sheverya Ya. The concept of value creation in integrated reporting	346
Hrytsai O., Lishnyanska I. Accounting support for determining the cost of medical services	358
Dubynska O. Theoretic al and practical aspects of the audit of financial statements as a way identifying threats to the financial security of the enterprise in the conditions of martial law	374
Yershova N. Accounting consulting as a "soft technology" for supporting the development of small and medium-sized businesses	385
Koshil A., Meliankova L. Economic essence and reflection in the accounting of electronic money in modern conditions	397
Makarenko I., Rudychenko A. Digital responsibility of companies: Economic essence of the concept and conceptual approaches	409
Martin K., Szilágyi N. The importance of brand value in the view of the company's assets	421
Miroshnicheno O., Schigoryeva V. The system of taxation of small business: the experience of Poland	435
Mykiiievych O., Tyvonchuk O. Challenges and prospects of transition to International Financial Reporting Standards in Ukraine and worldwide	448
Moskal N. Prospects for the use of blockchain technology in auditing	458
Moskovchuk A., Dorosh V. Determinants of formatting the financial results: retrospective and prospective analysis	468
Nashkerska H. Barriers to the accounting recognition of information as an asset	479
Onyshchenko V., Kononenko D., Chupina M. Strategic analysis tools in enterprise management: overview, classification, selection criteria	493
Pysarenko T. Organization of managerial accounting for operating cash flows	507
Portovaras T. Types of modern economic analysis and their characteristics	516
Skasco O., Dmyshko Ya. Conducting an external assessment of the performance and quality of work of the bank's internal audit unit	529
Sarakhman O., Shurpenkova R., Kalaitan T. Modern realities of independent audit of banks' financial statements	540
Tsiatkovska O. Methodological basis for constructing the accounting of non-financial assets in state institutions	552
Shyshkova N. Automation of inventory accounting: innovative technologies, efficiency assessment	563

CHAPTER 4. MANAGEMENT AND INNOVATIVE DEVELOPMENT

Tan Chai Ching Big Data Literature-based Bibliometric Mapping Analysis for Competences Adaptable to Industry 4.0 and 5.0: Implications for Career Orientation	578
Almhamad G. The factors affecting women entrepreneurship in developing countries. How far are we from supporting women entrepreneurship?	591
Vasylchak S., Shterma T. Labor potential as an object of management	605
Voronina V., Zakharova L. Strategic management of team work in the conditions of a modern scientific, innovative and business environment	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. The challenges and experiences of employment abroad in the reflection of an empirical research	623
Nemchuk P. Peculiarities of managing the development of corporate agrarian formations	633
Prokopov D. Bioenergy in the sustainable development of agriculture: problems and prospects for the development of the industry	643
Serogina D., Matvieieva N., Pushkar T. Innovative development within the framework of sustainable development: finding a balance between economic efficiency and environmental sustainability	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Examination of entrepreneurial propensity among university students	666

MONOGRAPH REVIEWS

REVIEW of the Monograph by R. Bacho and N. Poyda-Nosyk «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
REVIEW of the monograph by Loskorich L., Perchi O. «Accounting and analytical support of the activities of IT enterprises in Ukraine»	684
General requirements for manuscripts	691

DOI 10.58423/2786-6742/2023-4-51-59
ETO 332.1(410)

Krisztina SALLAI

közgazdász jelölt,
Nyíregyházi Egyetem,
Nyíregyháza, Magyarország

Tímea MAKSZIM GYÖRGYNÉ NAGY

PhD, adjunktus,
Gazdálkodástudományi Intézet,
Nyíregyházi Egyetem,
Nyíregyháza, Magyarország
ORCID ID: 0000-0002-7296-6790

GAZDASÁGI TÉRSZERKEZET-ELEMZÉS: FÓKUSZBAN NAGY-BRITANNIA

Анотація. Попит на знання про економічну просторову структуру значно зріс за останні десятиліття. Це сталося завдяки створенню Європейських економічних співтовариств і територіальних організацій, відомих у всьому світі. Інтерес до даної теми демонструє той факт, що все більше університетів, науково-дослідних інститутів і наукових товариств ставлять цю сферу в центр своїх досліджень. Метою даної дослідницької роботи є аналіз основних економічних і соціальних процесів на макrorівні у Великій Британії та факторів, що на них впливають. Під час дослідження були використані вторинні дані з державних інтернет-баз даних, якими керує та підтримує Сполучене Королівство. Серед онлайн-баз даних використано сайти Office for National Statistics (ONS), який готує статистичні звіти, і Migration Watch UK, який надає дані про міграційні процеси. Тема є дуже актуальною навіть сьогодні, оскільки в останні роки хвиля, викликана Brexit, перевернула інтерес багатьох людей до долі британської нації. Усі три країни Великої Британії показали зростання населення між переписами 2011 та 2021 років. Найбільший відсоток зростання було в Англії, де населення зросло на 3,4 мільйона, тобто на 6,5% між 2011 і 2021 роками. Виняткове збільшення населення Англії порівняно з Уельсом і Шотландією в основному пов'язане з імміграцією працівників до Англії та членів їхніх сімей. Коефіцієнт народжуваності знижується з 2012 року і на даний момент становить 1,61, тому чиста міграція є основним фактором зміни чисельності населення з 1990-х років. З 2001 року 84% середньорічного приросту населення припадає на імміграцію, але ефект розподіляється в просторі нерівномірно. Зараз іммігранти становлять 5 мільйонів із 9 мільйонів населення столиці, тобто приблизно 55%. Загалом можна сказати та статистично продемонструвати, що в економіці острівної держави існує значний, позитивний, тісний зв'язок між місцем призначення іммігрантів та економічним розвитком. Економіка Великої Британії «працює добре», і на неї позитивно впливає велика кількість кваліфікованих економічних резидентів.

Ключові слова: Великобританія, міграція, економіка, міжнародна економіка, розвиток.

JEL Classification: J21, J61

Absztrakt. A gazdasági térszerkezet iránti ismeretek igénye az elmúlt évtizedekben sokat nőtt. Köszönhető ez az Európai Gazdasági Közösségek létrejöttének, illetve a világszerte tapasztalható területszervezéseknek. Ezt az érdeklődést mutatja, hogy már egyre több egyetem, kutatóintézet és

tudományos társaság helyezi ezt a szakterületet vizsgálatának középpontjába. A kutató munkánk fő célja Nagy-Britannia főbb makro-szintű gazdasági és társadalmi folyamatainak, illetve az azt befolyásoló tényezőknek az elemzése. Kutató munkánk során többek között az Egyesült Királyság által üzemeltetett és fenntartott állami internetes adatbázisok szekunder adataival dolgoztunk. Az online adatbázisok közül kiemelhető az Office for National Statistics (ONS) oldal, mely statisztikai kimutatásokat készít, illetve a Migration Watch UK, amely a migrációs folyamatokról szolgáltat adatokat. Úgy gondoljuk, hogy ez a téma napjainkban is igen időszerű, hiszen az utóbbi években a Brexit keltette hullám sokaknak fordította az érdeklődését a brit nemzet sorsa felé. Nagy-Britannia mindhárom országának népessége növekedést mutatott a 2011 és 2021-es népszámlálás között. A legnagyobb népességnövekedés Angliában volt, ahol 2011-hez képest mintegy 3.429.000. fővel nőtt a népesség, ami 6,5 százalékos növekedést jelent. Anglia népességének kiugró szintű növekedése Waleshez és Skóciához képest a főképp Angliába bevándorló munkásoknak és azok családtagjainak köszönhető. A termékenységi ráta 2012 óta csökken és jelenleg 1,61, így az 1990-es évek óta a nettó migráció a népességváltozás fő mozgatórugója. 2001 óta az éves átlagos népességnövekedés 84%-a a bevándorlásnak köszönhető, de a hatás térben egyenlőtlenül oszlik el. A főváros teljes 9 milliós lakosságából ma már 5 milliót, azaz körülbelül 55%-ot a bevándorlók tesznek ki. Összeségében elmondható és statisztikailag is kimutatható, hogy a szigetország gazdaságában szignifikáns, pozitív irányú, szoros összefüggés mutatható ki a bevándorlók letelepedésének célállomása és a gazdasági fejlettség között. Nagy-Britannia gazdaságának "jót tesznek", pozitív irányban befolyásolják a nagy létszámú, szakképzett gazdasági betelepültek.

Kulcsszavak: Nagy-Britannia, migráció, gazdaság, világgazdaság, fejlődés.

Abstract. The demand for knowledge about the economic spatial structure has increased a lot in recent decades. This is thanks to the establishment of the European Economic Communities and the territorial organizations experienced worldwide. This interest is shown by the fact that more and more universities, research institutes and scientific societies are putting this field at the center of their investigations. The main goal of the research work is to analyze the main macro-level economic and social processes in Great Britain and the factors that influence them. During the research work, secondary data from state internet databases operated and maintained by the United Kingdom. Among the online databases, the Office for National Statistics (ONS) site, which prepares statistical reports, and Migration Watch UK, which provides data on migration processes, can be highlighted. The given topic is very timely even today, since in recent years the wave caused by Brexit has turned many people's interest towards the fate of the British nation. All three countries in Great Britain showed population growth between the 2011 and 2021 censuses. The highest percentage increase was in England where the population increased by 3.4 million, a rise of 6.5% between 2011 and 2021. The exceptional increase in the population of England compared to Wales and Scotland is mainly due to workers immigrating to England and their family members. The fertility rate has been decreasing since 2012 and is currently 1.61, so net migration has been the main driver of population change since the 1990s. Since 2001, 84% of the average annual population growth is due to immigration, but the effect is unevenly distributed in space. Immigrants now make up 5 million of the capital's total population of 9 million, i.e. approximately 55%. Overall, it can be said and statistically demonstrated that in the economy of the island nation, a significant, positive, close connection can be shown between the destination of immigrants' settlement and economic development. Great Britain's economy is "doing good" and influenced in a positive direction by the large number of qualified economic residents.

Keywords: Great Britain, immigration, economy.

A probléma felvetése általánosságban. A kutatási témánk megválasztásában az országok közötti gazdasági egyenlőtlenségek hátterében meghúzódó tényezők

motiváltak. A közgazdaságtudomány fontos kérdései, hogy egy nemzet gazdasága hogyan lehetne jobb és eredményesebb, illetve mitől lesz vonzó célállomás más ország állampolgárainak. Ezen belül is a munkavállalás tekintetében Nagy-Britannia kitüntetett célpont a magyar emberek és a Közép-Európában lakók számára. Ebből adódóan vetődik fel a kérdés, hogy vajon veszít-e egy ország népessége és gazdasága azon, ha az adott országba nagy létszámmal áramlanak be a szakképzett munkavállalók? Azok a bevándorlók, akiknek nagyobb része egy jobb élet reményében hagyja hátra korábbi életét, esetleg családját, pozitív hatással vannak-e a célország gazdaságára.

A legfrissebb kutatások és publikációk elemzése. A kutatásunkban használt alapvető fogalmak értelmezése érdekében elengedhetetlen a kulcsszavak pontos, szabatos definiálása, valamint az összefüggések elvi háttérének ismertetése. A térgazdaságtan és a térszerkezet kutatások szakirodalma oly mértékben széleskörű és kiterjedt, hogy a kutatásunk kereteit jelentősen meghaladó feladat lenne az összes területét akárcsak érintőlegesen is bemutatni. A tér fogalma és értelmezése valószínűleg egyidős a tudományos gondolkodással. Számos tudományos terület (építészet, geográfia, fizika, filozófia, matematika, urbanisztika, informatika, közgazdaságtan, szociológia) szakembereit foglalkoztatta, így elmondható, hogy a tér egy gyűjtőfogalom, aminek az elmúlt évszázadok során valamennyi tudományág saját értelmezést adott. A magyar nyelvben a tér fogalmának kettős jelentése van: egyrészt dolgok közötti intervallumot, másrészt szabaddá tett helyet is jelent [1].

“A fizikusok a tér alatt az anyag létezési formáját, az anyagi tárgyak kölcsönös helyzetének halmazát értik, mely három vagy többdimenziós viszonyítási rendszer, amelyben a testek és az események viszonylagos helye és iránya megadható.” [2, 9.o.]

A térgazdaságtan elméleteket és modelleket tárgyaló szakirodalmak száma jelentős. Az iskolák közös jellemzője a kérdések feltevésében, különbség a kérdések megválaszolásában, a mérésekben, valamint az eredmények általánosíthatóságában van. Számos növekedésemélet létezik, melyek közül időben a klasszikus növekedésemélet fejlődött ki elsőként, mely Smith nevéhez köthető. Álláspontja szerint, a gazdasági növekedés alapja a munkamegosztás, illetve annak hatékonyságnövelő hatása. A neoklasszikus növekedésemélet véleménye szerint a tőke és a munka egymással helyettesíthető, a piac tökéletesen működik, a hozadék állandó és a technológia mindegyik gazdasági szereplőnek hozzáférhető. A hipotézis alapja, hogy egy földrajzi terület kibocsátása a tőke és a munka mellett a technikai fejlődésnek is a függvénye.[2] A keynesi és a neokeynesi növekedési modell gondolatmenete és struktúrája eltér a korábban bemutatottaktól, illetve a neoklasszikus növekedésemélettel ellentétben a keynesi növekedéseméletek keresletorientáltak. [3] Mivel Harrod és Domar növekedési modellje hasonló, így a két modellt sokszor közös megnevezéssel Harrod-Domar-típusú modelleknek nevezik. Hasonlóság a két modellben, hogy beruházáscentrikusak. [4] A 20. század második felében azok az elméletek kezdtek felerősödni, amelyek a térségi gazdasági növekedés okát főként külső tényezőkre vetítették vissza. Ezzel ellentétben viszont az endogén elmélet, a térségben lévő lehetőségek fontosságára hívja fel a figyelmet. Az endogén vagy másnéven új növekedésemélet a neoklasszikus növekedési modelleket úgy gondolja tovább, hogy figyelembe veszi a technológiai változásokat és a gazdasági növekedést magyarázó modellekbe megpróbálja beépíteni a régiók közötti

ellentéteket és különbségeket. A rombusz-modell Porter nevéhez köthető, aki az iparági versenyelőnyök forrásainak földrajzi helyét vizsgálta. Többek között elemezte hogy a globalizáció hatására az iparági/vállalkozási versenyelőnyök forrásai térben koncentráltabbak lesznek. [5] Végül, de nem utolsó sorban a telephelyelméletek közül fontosnak tartjuk kiemelni az ún. „szentháromság” modellt, melyet Michael Storper dolgozott ki. Az eddigi modellek csakis üzleti tényezőkre alapozták a regionális növekedés értelmezését. A szentháromság modell lényegesnek tartja a vállalkozások együttműködését, úgymint a vállalkozások közötti, valamint a vállalkozáson belüli tapasztalatok, információk átadását, szakmai tudás megosztását. [2] A növekedésméletek mellett érdemes még a telephelyelméletekre is kitérni. A telephely a tér elkülönített pontja, amit a gazdaság egy adott szereplője, tevékenysége helyszínéül (valamilyen döntése alapján) választ. [6] Az első elemzés, mely a mezőgazdasági vállalkozás optimális helyének kiválasztásával kapcsolatos, Thünen nevéhez kötődik. Mezőgazdasági telephelyelméletében Thünen arra az eredményre jutott, hogy a területegységre jutó haszon, a fajlagos termékár, a távolság, a fajlagos termelési és a fajlagos szállítási költség, illetve az egységnyi területen előállított termékmennyiség függvényeként írható fel. Ezek alapján a nagyobb földjáradékú helyek a fogyasztási központ környékén helyezkednek el, illetve a felvevőpiaci központtól távolodva a földjáradék lineárisan csökken. [7] A 19. század utolsó harmadától a technológiai haladás eredményeképpen az ipartelepítési álláspontok kerültek a telephelyi vizsgálatok fókuszába. Launhardt költségoptimalizációs modelljében a gondolatait arra alapozza, hogy a termékeknek a telephelytől függő és független költsége, a termelési hely és a felvevőpiac közötti távolság, illetve a telephelytől függő fajlagos szállítási költség függvénye. [2] Több lehetséges telephely (A, B, C) esetében az a hely az ideális, ahol a telephelytől függő költség minimális. [6] Weber a Launhardt által megfogalmazottakat továbbgondolta, és véleménye szerint a megfelelő ipari telephely az a pont, ahol a szállítási költségek összege minimális. Ő úgy gondolta, hogy a szállítási költséget az alábbi tényezők befolyásolják: a nyersanyagok vagy végtermékek tömege, illetve a feldolgozó manufaktúrának az erőforráslelőhelytől és felvevőpiacoktól való távolsága. [8] A Christaller nevéhez köthető ipari telephelyelmélet abból indult ki, hogy a termékek gyártása a városokban történik, a környező egynemű tér pedig a termék felvevő helye. Ilyen értelemben a gyárak nem a telephelyeik megválasztásában, hanem a felvevőpiacok elosztásában, azaz térbeni monopóliumok kialakításában érdekeltek. Egynemű teret feltételezve, az értékesítés kör alakot fed le és a szállítási költség a centrumtól kifelé nő. Idővel a piac komplett lefedettsége érdekében nő a szolgáltatók száma, így a körök helyett hatszögletű piaci formává formálódik. Így a minimális szállítási költség mellett, nagyobb tér ellátása válik lehetővé. [2]

A számos elméletből és modellből látható, hogy a korábbi elméletek tovább fejlődnek, a nagy elméletek számos gondolatát formális vagy informális módon az utókor rendszeresen újrafogalmazza. Habár a térgazdaságtan egy relatíve még fiatal tudomány, ugyanakkor önálló fejlődésének eredményeként jól elhatárolható vizsgálati területtel és módszertannal rendelkezik, mely még napjainkban is formálódik, új modelleket és összefüggéseket dolgoz ki. “Nem elégszik meg a gazdasági jelenségek elvont (tisza) ökonómiai vizsgálatával. Egyidejűleg deduktív (elvekből, hipotézisekből

kiindulva von le következtetéseket) és induktív (megfigyel, összegyűjt, statisztikailag feldolgoz, rendszerez) jellegű.” [2, 52. o.]

A cikk célja. Kutatásunk célja, hogy megvizsgáljuk a Nagy-Britanniába költözött külföldi munkavállalóknak a szigetország gazdaságára gyakorolt hatását. Valóban veszít-e egy ország népessége és gazdasága azon, ha az adott országba nagy létszámmal áramolnak be a szakképzett munkavállalók? A vizsgálati célok elérése érdekében – szakirodalomkutatás mellett – a betelepült külföldiek számát, az egy főre jutó bruttó hazai termék és a kutatás-fejlesztési helyek számának kapcsolatával elemeztük. Tanulmányunk megírása megköveteli az alkalmazott kutatásmódszertan alkalmazását, illetve ehhez mérten, a feladat elvégzéséhez szükséges deduktív megközelítést és kvantitatív statisztikai elemzések alkalmazását. A deduktív kutatás felépítése a hipotézisalkotás, a megfigyelés és végül a hipotézis elvetése vagy elfogadása. A szekunder adatok forrásául az Office for National Statistics hivatalos közleményei szolgáltak, mely Nagy-Britannia statisztikai adatait szolgáltató internetes felület. Egy gazdaság fejlettségét több mutatószámon keresztül vizsgálhatjuk. Az első ilyen mutató a bruttó hazai termék (GDP). Gyakorta alkalmazzák egy nemzet átlagos életszínvonalának, fejlettségének mutatójaként az egy főre jutó GDP-t. Viszont egyedül a gazdasági kibocsátás növekedése vagy csökkenése nem jelenti értelemszerűen azt, hogy az ott élők életminősége, szociális- és infrastrukturális feltételei javulnak vagy romlanak. A fejlődés egyszerre jelent minőségi és mennyiségi változást is. Ennek eredményeképpen a gazdasági növekedés nem alternatív megfogalmazása a térségi fejlődésnek. A fejlettség egy adott időpontban egyszerre utal a térség gazdasági és társadalmi állapotára is. Ezzel ellentétben a gazdasági fejlődés egy folyamat, aminek hatására az adott térségben élők kedvezőbb életminőséghez jutnak. A gazdasági növekedés habár szükséges, de nem elegendő eleme a fejlődésnek. [9] Kutatásunkban alkalmazásra kerülő módszer a korrelációs számítás, mely a mennyiségi ismérvek kapcsolatainak vizsgálatával a foglalkozik. Így a hipotézisünk teszteléséhez azaz a független és függő változó közötti kapcsolatok feltárására kollerációelemzést alkalmazunk. A korreláció mértéke azt mutatja meg, hogy a kovariancia milyen mértékben közelíti meg a függvényyszerű kapcsolatot. A leíró statisztikai módszerek közül átlagot és szórást számoltunk a régiónkénti betelepültek számára, valamint a GDP régiónkénti megoszlására vonatkozóan 2001 és 2019 között.

A kutatási eredmények bemutatása. Az országok népességét, illetve annak változását, az általában tízévente végzett népszámlálással követik nyomon. A tízévente tartott népszámlálásnál az embereket arra kéri, hogy válaszoljanak a saját magukra és háztartásukra vonatkozó kérdésekre, hogy átfogóbb képet kapjanak a társadalomról. Nagy-Britannia mindhárom országának népessége növekedést mutatott a 2011 és 2021-es népszámlálás között. A legnagyobb népességnövekedés Angliában volt, ahol 2011-hez képest mintegy 3.429.000. fővel nőtt a népesség, ami 6,5 százalékos növekedést jelent. A legkisebb, 1,4 százalékos népességnövekedés Walesben volt. Ha tágabb időintervallumban vizsgáljuk meg az országok népességének százalékos változását, akkor is hasonló eredményt kapunk. Az adatok alapján láthatjuk, hogy Anglia népességének változása kimagaslóan eltér pozitív irányban Waleshez és Skóciához képest. A legnagyobb eltérés 2001 és 2011 között történt, 7,4 százalékos növekedéssel,

míg Skócia népességében 1981 és 2001 között csökkenés következett be. Anglia népességének kiugró szintű növekedése Waleshez és Skóciához képest a főképp Angliába bevándorló munkások és azok családtagjai miatt történt. Az Office for National Statistics oldal alapján 1955 óta Nagy-Britanniában a születések száma magasabb, mint a halálozások száma. Az egy nőre jutó gyerekek átlagos száma (termékenységi ráta) 2012 óta csökken és jelenleg 1,61. Az 1990-es évek óta a nettó migráció a népességváltozás fő mozgatórugója. Az Office for National Statistics oldal adatai alapján azt is megvizsgáltuk, hogy mely területek a legnépszerűbbek a betelepültek körében, illetve ezáltal a szigetország mely részeire vannak a legjobban hatással a népességváltozás és népességeloszlás tekintetében. Az állami fenntartású, migrációt követő honlap adatai szerint [10] a bevándorlás közvetlen és közvetett hatással van a népességre a tengeren túlról érkezők és a később itt született gyermekek száma miatt. 2001 óta a népességnövekedés éves átlagban 84%-a a bevándorlásnak köszönhető, de a hatás térben egyenlőtlenül oszlik el. A főváros teljes 9 milliós lakosságából ma már 5 milliót, azaz körülbelül 55%-ot a bevándorlók tesznek ki.

1. táblázat

Bevándorlók számának és a GDP értékének megoszlása régióként

Bevándorlók megoszlása régióként Anglia			GDP megoszlása régióként Anglia		
Régió	Fő	%	Régió	Fő	%
London	6323631	27,87	London	3164000	32,52
South East	4181487	18,43	South East	1429000	14,69
North West	2716186	11,97	East of England	985000	10,13
South West	2102149	9,27	North West	928000	9,54
West Midlands	2045299	9,02	Yorkshire and Humber	837000	8,60
Yorkshire and Humber	1893790	8,35	West Midlands	748000	7,69
East Midlands	1625256	7,16	South West	692000	7,11
East of England	947940	4,18	East Midlands	613000	6,30
North East	850404	3,75	North East	332000	3,41

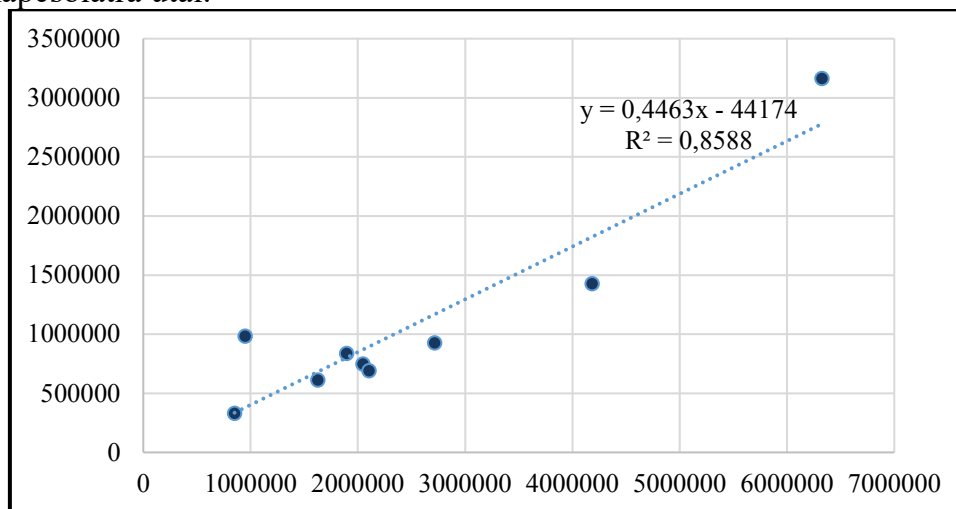
Forrás: [11] alapján saját szerkesztés

Az 1. táblázatban elsőként az Angliába bevándorlók számának százalékos megoszlását láthatjuk csökkenő sorrendben, majd mellette ez alapján a sorrend alapján a GDP százalékos alakulását 2001 és 2019 között, régiókénti bontásban. Az első két legnagyobb százalékos megoszlást mutató régióban a GDP százalékos aránya szintén a legnagyobb. A felállított sorrendben a középén elhelyezkedő régiók között vannak kisebb sorrendi különbségek, majd a legutolsó helyen lévő régió, mind a bevándorlók számában, mind a GDP megoszlásában hasonló százalékos arányt ért el.

A bevándorlók száma és a bruttó hazai termék közötti kapcsolatot szorosságát lineáris korrelációs együtthatóval (r) elemeztük. A korrelációs számítás az 1. ábra adatait felhasználva végeztük el, és lineáris regressziós egyenest illesztettünk az adatpárok által

jelzett pontokra. A korrelációs együttható értéke: 0,93, ami egy igen szoros, pozitív irányú kapcsolatra utal.

1. ábra. A bevándorlók számának (fő) és a GDP értékének (EUR/fő) megoszlása régióként

Forrás: [11] alapján saját szerkesztés

A determinációs együttható (r^2) alapján megállapítható, hogy az egy főre jutó GDP területi megoszlása 86%-ban határozza meg a bevándorlók számának alakulását Nagy-Britannia régiói vonatkozásában. Tehát az egyes régiók gazdasági fejlettsége nagyon intenzíven befolyásolja a bevándorlók letelepedését. Leíró statisztikai módszerekkel megállapítottuk, hogy 2001 és 2019 között az Anglia különböző térségeibe betelepültek száma összesen 9.728.000 fő, az egy régióra jutó átlag 1.080.889 fő, a szórás 788.415 fő. Ez utóbbi a betelepültek számának az átlagtól való átlagos eltérését fejezi ki. A relatív szórás értéke 73%. A relatív szórás minél jobban közelít a nullához, annál kiegyenlítettebb egy adott térség, ebben az esetben a bevándorlók régiókénti eloszlása. Minnél inkább az 1-hez közelít, mint jelen esetben, annál nagyobb eltérések vannak a régiók között.

Kutatásunk további részében megvizsgáltuk a kutatás-fejlesztés (K+F) régiókénti megoszlását. Az ONS információi szerint – a korábban közzétett BERD-2020-as megjelenéséig terjedő időszakban – nem voltak lefelve az üzleti vállalkozások K+F tevékenységében a kisvállalkozások. A BERD 2021-es Statisztikai Közlönyben közzétett eredmények keretében módszertani fejlesztések történtek ennek megoldására. Így elérhető, tisztított, régiókra lebontott adat sajnos csak 2018 és 2021 között állt rendelkezésünkre, azok is csak a nagyobb régiókat összefogva. Az előbbieken már részletezett, a bevándorlók létszámára vonatkozó százalékos értékeket, a K+F -re megadott régiós meghatározás alapján összesítettük és a 2. táblázat szerinti megoszlásokat tapasztaltuk.

2. táblázat

Bevándorlók számának és a K+F értékének %-os megoszlása régióként

Régió	Bevándorlók megoszlása régiókként, Anglia (%)	K + F tevékenység megoszlása (%)
East of England, London and South East	50,48	52,28
East Midlands, West Midlands, South West	25,45	22,26
North East, North West, Yorkshire and The Humber	24,07	16,16

Forrás: [11] alapján saját szerkesztés

A bevándorlók számának régiókénti, csökkenő sorrendben felállított százalékos megoszlása, egyenesen arányos a K+F tevékenységek százalékos megoszlásával. Így habár egy nagyléptékű következtetést láthatunk, ami korreláció számítására nem alkalmas, de ebből a kevés adatból is arra az egyszerű konzekvenciára juthatunk, hogy a bevándorlók területi megoszlása és a K+F tevékenységek száma között van összefüggés.

Összeségében elmondható és statisztikailag is kimutatható, hogy a szigetország gazdaságában pozitív irányú, szoros összefüggés van a bevándorlók letelepedésének célállomása és a gazdasági helyzet között. A GDP és a bevándorlók száma között nagyon szoros, pozitív irányú ($r=0,93$) korrelációs kapcsolat van. A különböző régiókba beáramolt külföldiek létszáma, a GDP nagysága és a kutatás-fejlesztési ráfordítások megoszlásában is közel hasonló sorrendet tudunk felállítani.

Következtetések és a kutatás továbbvitelének lehetőségei. A szakirodalom rövid bemutatása alapján megállapíthatjuk, hogy a térgazdaságtan fogalma rendkívül összetett, értelmezése sokféle megközelítést követel. Kutatásunk középpontjába a GDP-t helyeztük, mely a makrogazdaság egyik legfontosabb indexe. A GDP egy nemzetgazdaság fejlettségének fontos jelzője, ami kifejezi a gazdasági folyamatok hosszú távú fenntarthatóságát is. A bevándorlók számának, illetve a GDP alakulásának kapcsolatát és annak aktualitását tovább erősíti, hogy az Egyesült Királyság 2020. január 31-én kilépett az Európai Unióból. Ennek a gazdasági sokknak a hosszútávú hatása még a mai napig is az angol közgazdászok vizsgálatának középpontjában áll. A vélemények megoszlának, vannak akik optimistán látják az angol gazdaság jövőjét, viszont többen aggódva figyelik a Brexit okozta gazdasági és társadalmi változásokat. Jelen kutatásunkban kizárólag a Brexit előtti adatok felhasználásával dolgoztunk, melyet a jövőben szeretnénk kiterjeszteni további évekre is. Emellett újabb kutatási terepet jelenthet, Nagy-Britannia más országokkal való összehasonlítás is, ahol szintén nagy létszámban jelennek meg a bevándorlók, ilyen lehetne például Németország, Svédország vagy akár Franciaország.

A felhasznált források

1. Moravánszky Á., M. Gyöngy K. (2007) A tér. Terc Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., Budapest
2. Benedek J., Kociszky Gy. (2016) Térgazdaságtan. Miskolci Egyetem, Miskolc, 9. o.
3. Schätzl L. (2001) Wirtschaftsgeographie 1.Theorie. Schöningh Verlag, Paderborn.

4. Káposzta J. (2007) Regionális gazdaságtan. Debreceni Egyetem Kiadó, Debrecen
5. Porter M. E. (1990) The competitive advantage of nations. The Free Press, New York
6. Eckey H. F., Kosfeld R., Türck M. (2006) Anmerkung zur Identifikation von Förderregionen in der "Gemeinschaftsaufgabe". UNI Kassel Institut für Volkswirtschaftslehre, Kassel
7. Thünen I. (1926) Der isollerte Staat in Beziehung auf Landwirtschaft und Nationalökonomie, oder Untersuchungen über den Einfluss, den die Getreidepreise, der Reichtum des Badens und die Aufgaben auf den Ackerbau ausüben. Frederich Pethers, Hamburg
8. Weber A. (1909) Über der Standort der Industrien. Paul Siebeck Verlag, Thübingen
9. Glatz F., Tödling F. (1988) Industrieller Strukturwandel und Regionalpolitik Unterschiede der betrieblichen Innovation und regionalpolitische Handlungsmöglichkeiten. Raumplanung für Österreich, Wien
10. Internet 1 URL: <https://www.migrationwatchuk.org/briefing-paper/493/immigration-and-population-change-in-the-uks-towns-and-cities>, letöltés ideje: 2023.08.14
11. Office for National Statistics URL: <https://www.ons.gov.uk/>

УДК 330
А19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 4 (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Технічна редакція:
Вікторія МАКАРОВИЧ

Відповідальний за випуск:
Роберт БАЧО

Коректура англomовного тексту
Ніна ПОЙДА-НОСИК

Обкладинка:
Габор ПОТОКІ
УДК:

Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при
Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці ІІ

**Публікація видання здійснюється за сприяння
Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.**

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.*

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ, 90202, м.Берегове, пл. Кошута, буд.6. (E-mail: aab-economics@kmf.org.ua), Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК №7637 від 19 липня 2022 р.

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м.Ужгород, 88000. E-mail: print@rik.com.ua). Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК5040 від 21 січня 2016 р.

Підписано до друку 20.12.2023.

Шрифт «Times New Roman».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м².

Друк цифровий. Ум. друк. арк. 47,76.Формат 70x100/16.

Замовл. №456. Тираж 50.